

ՕՐԱԳԻՐ ՏԱՍՆՈՐԵԱՅ

Ա. ՏԱՐԻ

1861

Կը հրատարակուի Ամսոյն 19ին 20ին եւ վերջին:
Վեցամսեայ գինն է 60 դանեկան ԿԱՆԻՏԿ:
Ուզողը կրնայ ստորագրուիլ, Պօլիս Զեմեհիբի խանը վերի
յարկը Թ. Լ. Խաչքրի սեմեակը. եւ Մեքնանը Մար-
գարեան Արգոյ Յարութիւն աղայի գրատունը:
Ստորագրութիւնը 1861 Յունուար 10ին կսկըսի:

Առօրի լրգանին ամբողջ 12 քիւր ուզողը 30 դանեկան պի-
տի վնարէ:
Անձնական լաճու մը համար բլլալու ծանուցմանց հա-
մեմատաբար սակարկութիւն կբլլայ:
Ո եւ իցէ ճամակ եւ գրութիւնք Խմբագրին պիտի ուղ-
ղուի:

31 ՄԱՐՏ

ՆԵՐՍԻՐՈՐԻ ԶԵՐԱՆԵ

ԹԻՒ 21

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մինչդեռ մեր անհրաժարելի և նուիրական պարտաւորութենէ ստիպեալ Մեղուի անարդ գրուածոցը վրայ քննադատութիւններ ըրած՝ նորա կերպ կերպ ընդդէմ Լզդի և իրաւանց անիրաւ վարմունքները հերքելու, և անով զինքը ուղղութեան և ճշմարիտ ազգասիրու- թեան մը հրաւիրելու զբաղած ատեննիս՝ անդի- էն էլ մը գանգատներու և մեղադրանաց ձայ- ներու արձագանքներ մեր ականջները կ'որոտան:

Ի՞նչ է այս արձագանաց հետեանքը հետեանքը սապէս զրուցատրութիւններ, այս- ինքն «պէ ճանրմ ալ ձանձրացանք Արեւելեանի մէջ Մեղուի դէմ յօդուած կարդալէն . . . » այս մէկ կարգ. « Մեղու, Մեղու . . . վեր- ջը, էյ ատոր (Արեւելեանի) խմբագիրն ալ ու- ըրիչ բաներու վրայ նիւթ շարել չե՞ գիտեր . . . » կարդ մըն ալ այս կերպ:

« Ի՞նչ է այդ » — Արեւելեան Դար —, « մէջը ի՞նչ կայ » — Մեղու — « ո՞ւր ենք հա- սեր », — դեռ Ե. —. « Ի՞նչ, միթէ ատոր խմբագիրը մինչև Եւ, Օ, Ֆ, պիտի բա՛ն գը- ըէ այս մարդուն դէմ . . . » Ե՛հա կարգ մըն ալ այս և ասոնց նման բաներ:

Ի՞նչ պիտի ընեմք հիմայ, այս երեքին ալ զատ զատ և երկար պատասխաններ պիտի տամք, ոչ երբէք, այլ բաւական է որ աղէկէն աղէկ համոզուած եմք թէ ո՞վ և որո՞նք են այսպիսի անխորհուրդ գանգատներու մեղադրանքներ ար- ձըկող և մինչև մեր ականջը որոտացնողները: Բայց և այնպէս միանգամ հարկ է որ քանի մը խօսք ընեմք նախ՝ փախուստ մը չի տալու, երկ-

րորդ մեր այս վարմունքը արդարացի և հար- կաւոր բան մը ըլլալը ապացուցանելու համար:

Արդ վերոյիշեալ առաջին կարգի մեղադրու- ղաց ըսելքնիս մենք չըսած կարծեմք իրենք ընե- լիքնին որոշեր և ՚ի գործ դնելու վրայ են . . . , բայց մենք ալ մեր ընելքը ժամանակին կ'իմա- ցունեմք իրենց:

Ներկորդ կարգին ալ սա կ'ընեմք թէ՛ թող ՚ի սէր Լզդի ժամանակ մը ներողամիտ և համ- բերող ըլլան մեր Մեղու վերնագրով յօրինուած յօդուածներուն հրատարակութեանը, և ատոր հետ մէկտեղ սիրով և ազգասիրաբար ունկնդիր ըլլան մեր հետադատութիւններուն: Եթէ որ կը փափաքին ուրիշ այլ և այլ նիւթեր ալ տեսնե- լու Արեւելեանիս մէջ, այժմէն կ'իմացունեմք իրենց որ շնորհիւ Ամենակալին այնքան պատ- րաստ նիւթեր կան մեր քովը որ՝ եթէ հարկ ըլ- լայ անոնցմով կրնամք ամենօրեայ ամբողջ մէյմէկ թերթեր հրատարակել, ինչպէս որ ամեն թեր- թերնուս մէջ քիչ շատ տեսնուած են ու կը տեսնուին: Բայց ինչպէս ըսինք ազգային ներ- կայ պարագաները կ'ստիպեն զմեզ որ ժամանակ մը բոլորովին չէ՛ նէ ալ մասամբ մը զանոնք դանց ընելով, առաւել մերեական նպատակին հետե- լիմք, որ է ազգային Բանադատութիւններ:

Գանք երրորդ կարգի գանգատողաց, որ ըզ մեզ կը մեղադրեն կարծելով կամ զուշակելով թէ՛ « մինչև Եւ, Օ, Ֆ, » Մեղուի դէմ բան պիտի գրեմք. չէ՛, ապագային համար այսպիսի նպատակ մը, միտք մը, և կամ յօժա- լութիւն մը չունիմք, և չեմք փափաքիր որ ու- նենամք. բայց ներկային պիտի գրեմք, և կա- ընել է քիչ մ'ալ պիտի սաստկացնեմք մեր գը- լութիւնները, ոչ միայն Մեղուի՝ այլ և անոր

համախոհակից Միւնստրին դեմ ալ . . .

Զէք գիտեր ով մարդիկ թէ՛ ատենէ մը ՚ի վեր այս երկու Հայու հարուածները իրենց ազեատի զրչովը միակերպ Ազգին ամբողջութիւնը անխնայ կը նախատեն, կը բամբասեն, ու կը խեղկատակաբանեն համայն օտար ազգաց զխմաց : Խրատ, յորդորանք, քաղցրութիւն, յանդիմանութիւն ամենեւին չեն մօտիկ ընեն : Ըստուծոյ երկիւղը, մարդկանց ամաչումը իրենց սրտերէն հեռուցուցած, Ըստուած, Ազգ, Հայրենիք չի հայելով, մարդավարութիւն, խոհեմութիւն, հեղութիւն, համեստութիւն ու քաղաքավարութիւն արհամարելով, մանաւանդ կրօնական փառք և ազգային պատիւ մասամբ իւրիք չի նայելով՝ կոյր զկուրայն սրտերնէն բողբոջածը բերնովն արեւոյ ցփեղ գուրս կը փռսխեն :

Եթէ ցաւակցաբար այս վատութենէ առաջ եկած ընթացքուն պատճառը հարցնենք՝ « Լուսաւորութիւն, Լուսաւորութիւն . . . յառաջադիմութիւն, յառաջադիմութիւն, կը գոռան միակերպ :

Ի՞նչ, լուսաւորութիւն : Յոյժ զարմանք : Միթէ այս ճամբանէն են եղեր այժմեան բազում մարդկանց բերանը քարոզուած աշխարհի լուսաւորութիւնը : չի գիտեմք թէ բոլոր սոյն լուսով լուսաւորեալները այս կերպով կը վարուին իրենց ազգակցացը ու եղբարցը դէմ : Ազգեօք ընդհանրապէս Ազգ նախապէս, Արօնք բամբասելով, Մականաց աւանգուծիւնները, Ժեսէրը, Բարեօգուծիւնները, սովորութիւնները այլայլելը կամ արհամարելը լուսաւորութիւն է եղեր : Առհասարակ իւր սեպհական Ազգին կրօնաւորները, ամիրաները, իշխանները, առաքինի անհատները և ազնիւ տիկիները անխնայ և չափէ գուրս պարսաւելը ազատաստութիւն, ու զանոնք կատակաբանական ձևերով ծաղրելը կը թուի ինչ է եղեր : Բաւական տարիներէ հետէ ազգին ճշմարեալ բարւոյն բանիւ և արդեամբ ծառայող բարեօգուծման անհատներու պատկերները վատօրէն նկարագրելով, և հասարակութեան ծիծաղը անոնց վրայ շարժելով քաղաքակրթութիւն է եղեր . . .

« Յառաջադիմութիւն, յառաջադիմութիւն » պօռնակներով ըստ ասելոյ Առաքելոյն Պողոսի, Ազգին « նոր նոր, ուսմունս պէս պէս » բարբանջելը Եւրոպական քաղաքականութիւն է եղեր . . .

Եւ որ աւելին է, « Սահմանադրութիւն, Սահմանադրութիւն » դռնալով՝ զանի կոնսիդերին շարժած ու զայն իրենց պատրուակ ըրած՝ զխմացնին եկողին առանց աստիճանին և պատուոյն նայելու, հրապարակաւ և անիրաւ տեղ որուն անօրէն, որուն բռնաւոր, որուն դահլիճ, որուն գող, որուն մարդասպան, որուն յափըշտակիչ, որուն անբան, որուն անգութ, որուն ստահակ (չափերն), որուն լիտի (էտէպսիլ), որուն դձուձ (քէփաղէ), և որուն գոնհիկ, որուն տգէտ, որուն կոշտ և կոպիտ, որուն աղքատեաց, որուն խարեբայ, ըսելները . և որոնց վրայ ալ կերպ կերպ բերան չառնուելու վատութիւններ արձըլելը Սահմանադրական պաշտպանութիւն է եղեր . . . Այլ երջապէս ազգային սա դժեղակ կացութիւն ատեն, (որ ինչպէս ժամանակի ցաւալի պարագաներէն հետեւած, ամեն տեղ և ամեն ազգաց մէջ երկպառակութիւն, դժտութիւն ու նեղութիւն կայ . և կը գտնուի), դահգահանելով մէջ տեղ նետուիլ, և ազգին ամեն գործերը ստելը, խարդախելը, անիրաւաբանելը, և անոնցմով ազգային կեդրոնաւորը աղտեղելը . ընդհանրապէս Քահանայ և Եշտօրհան, հարուստ և արհեստաւոր, տգէտ և ուսումնական զերար անցնել ու զանոնք խռովելը . Եկեղեցի, Ամբ, Աթոռ, Պատրիարքարան . իշխանութիւն, արտօնութիւն, աւագութիւն, կրտսերութիւն մէկ մէկու խառնելը Սահմանադրութեան պառնդելըն են եղեր : Ի վախճանի Ազգին պիտանի և օգտակար անհատները այս կերպ վարմունքներով խրտեցուցանելն և ասանկով իրենք բոլոր ազգային գործերէ ձեռուրնին քաշելով՝ անոնց դէպ ՚ի յազգասիրութեան ունեցած եռանդաւրի ոգիները խալառ պտղեցնելու, և որ դէշն է բովանդակ կեանքերնուն մէջ մէյմ ալ ու իցէ ազգային գործերուն ձեռնամուխ չըլլալու պատճառանք տալն՝ արդեօք սա բերաննուն մէջ ամեն օր, զրեթէ ամեն վայրկեան — Հայր մեր որ յերկինս — էն աւելի սովորութիւն եղած և ընդհանուր մարդկանց բարձրաձայն քարոզուած աշխարհի սահմանադրութեանց էն մեծ և առաջին օգուտնէն են եղեր . . .

Ի՞նչ եթէ որ աշխարհի լուսաւորութիւնը Մեղուի և Միւնստրին քարոջածին պէս է և եթէ ամեն լուսաւորելոյ վարմունքը ըստ նոյն նման է, թող խաւարի այն լուսաւորութիւնը վաւ լուծեան ազգիս Հայոց, և անոր տեղ

կառավարական կերպը անոնց սահմանադրու-
թիւններուն վրայ հիմնեալ էր . . .

Ո՛հ այս տեղ ի՞նչ ցաւալի յիշատակութիւն
մը գմեղ կը շիտթէ . . . ահա ըսելքնիս ալ, գը-
րելքնիս ալ կորսնցողինք . Եւրոպա՛, Եւրո-
պա՛ . . . պէտք է որ մենք Հայքս յարինք ա-
նոնց օրէնքներ . . . սովորու . . . բայց ա՛հ
Լեոն՛, Լեոն՛, Հայոց Պետութեան վեր-
ջին հարուածը տուող Լեոն, ո՛ւր ձգեցիր
գացիր Հայաստանը Լեոն՛, Եւրոպա՛, Պաղ-
ղեա՛ . . . Ինչո՞ւ, Հայոց օգնութիւն . . . Է՛հ,
առ քեզի օգնութիւն մը, որ մինչև անգամ ու-
կորներդ Հայաստանի հողերուն արժանի չըլ-
լայ . . . «առ քեզի օգնութիւն մը, որ քեզի
հետ ՚ի միասին տէրութիւնդ ալ, արքունական
պարծանքդ, գահդ, թագդ, գաւազանդ և բո-
լոր իշխանութիւններդ ալ, հարստութիւններդ,
հպատակներդ, քաղաքներդ ալ բոլորովին Հա-
յաստանի և անոր սահմաններէն անգամ բնա-
ջինջ ըլլան . . . Եւ առ քեզի օգնութիւն մը՝ որ
Իէլապան Հայկայ անմեղ և քնքաւ դաւա-
կունքը լեռներու, հովիտներու, ձորերու, դաշ-
տերու վրայ՝ երբեմն վրաններու տակ, և երբե-
մնն այրերու մէջ, խեղճ ու թափառական ըլ-
լայ . . .

Եւ վերջապէս առ քեզի մէկ օգնութիւն
մը, որ . . . բայց ինչե՛ր կըսեմք մենք, մի-
թէ հիմայ այս խօսքերուն տեղն էր . . . ո՛ւրիշ
ուր ցատկեցինք . Օտարասիրութեան դէմ ու-
նեցած ռիսերիմ կիրքերնիս յանկարծ մեր մտքերը
յափշտակելով ո՛ւր տեղեր առաւ տարաւ . . . ,
ճածկե՛նք ուրեմն ճածկե՛նք այսպիսի տխուր
և դառն՝ անցեալ յիշատակութեանց ցաւալի
պատկերներու երեսը, ու դառնաւք ներկայիւ
սա Մեղուի և Միւնատիի օտարասիրութեան
պատկերաց նկարագրութեան վերջաբանու-
թեանը :

Երդ ինչպէս վերը բաւական ըսինք, և հի-
մայ հոս նորէն կըսեմք թէ՛ Մեղուն և Միւ-
նատին պիտի կարենա՞ն յայտնի համարձակաբա-
նել որ՝ Հայերը Քրիստոնէութիւնը ընդունելէ
՚ի վեր՝ այն երևելի Նախնեաց ձեռօք ստացած
Օրէնքնիս ու Սովորութիւննիս (բայ ՚ի ռամկա-
կան կոշտ սովորութիւններէ, որ դժբաղդաբար
ամեն ազգի ռամիկ մասին մէջ մինչև ցայսօր քիչ
չատ կը դանուին, և մինչև աշխարհի վերջը կա-
րելի է պիտի գտնուին) իսպառ ուրանալով,
մինչև որ օտար ազգաց օրէնքները, սովորու-

թիւնները բոլորովին կամ մասամբ իրենց սեպ-
հական օրէնք ու սովորութիւն չի սահմանեն՝
Հայութիւնը աշխարհէն ամբողջ պիտի վերնայ .
Բայց ի՞նչ կըսեմք մենք, արդեօք քանի՞ քանի՞
անգամ իրենց գրութիւններուն մէջ դարձ-
ուածքներով մը աս ապուրն ալ կերած են, ինչ-
պէս որ ժամանակին տեղն ՚ի տեղօքը պիտի ցու-
ցնեմք :

Ի՞նչ երկնցունեմք խօսքերնիս, համառօտ
ըսելով՝ այս երկուորեակ Հայ Միմոսները իրենց
գրութիւններովը իւրեանց օտարասիրութեան
չափը այնքան անցուցած են որ՝ (բերաննիս ա-
ռաջ չերթար ըսելու) եթէ կարենան բոլոր
օտար ազգաց պիտի քարոզեն թէ՛ — Հայերը ՚ի
սկզբանէ ՚ի վեր անբան արարած մըն էին, և
հիմայ ալ նոյն են, և իրենց լեզուովը, օրէնք-
ներովը, սովորութիւններովը կերպ մը շնչաւոր
կենդանի մըն են — Ով սարսափելի անօրէնու-
թեանց անօրէնութիւն, որ կարծեմք մինչև
ցարդ էլ . . . ընծայուած գրութիւններուն մէջ
այս բանը եթէ որ չի տեսնուեցաւ, հաւանա-
կան է որ քիչ ատենէն հրատարակուածներուն
մէջ անշուշտ պիտի տեսնուի, եթէ այս վար-
մունքներով յարատեւելու ըլլան . Եւ ՚ի վերջոյ
ասոնց հետեա՞նք . . . ահա հետեանքը սաս-
տիկ օտարասիրութիւն, և ահա գործ Սասակայ,
որուն ընկերացեալ են Մեղուն և Միւնատին
իրենց գրաւոր աշխատութիւններովը :

Եւ արդ ուրեմն քանի որ ասոնք այսպէս
են, այսինքն Մեղուն ու Միւնատին իրենց
Յուդայական և Սասակական ճամբաներէ ետ
չի դարձած՝ որ օրուան վրայ միաս ազգի այս ըն-
թացքնին ևս առաւել պիտի սաստկացնեն, ա-
հա Երևելեանն ալ չի պիտի լուռ կենայ . անոնք
քանի որ անխոհեմաբար ընդհանրապէս Եզգին
վրայ ամեն ժամանակ յարձակիլ պիտի ուզեն,
Երևելեանն ալ իրենց դէմ պիտի պաշտպանէ
զԵզգը . Անոնք Եզգին դէմ պատերազմին, Ե-
րևելեանն Ղարն ալ իրենց . ի՞նչ աստիճանաւ որ
անոնք ազգին բովանդակութիւնը կը մնասն,
Երևելեանն ալ այն աստիճանաւ պիտի մնասե-
ղերենք . . .

Ուստի պէտք է որ նախ անոնք լուեն, որ
յետոյ Երևելեանն ալ լուէ . չե՛ն լուեր, ուրե-
մն Երևելեանն ալ չի լուեր . իրենց այս ազգա-
միաս ազատաստութիւններուն ազգավայել
սահման մը չե՛ն դներ, հարկ է որ Երևելեա-
նըն ալ ըստ կարի իւր գրութիւնները սաստկա-

Անգույն հոսեն շարք արտասուաց . . . ,
 Բաւ չեղան դեռ կարողդ Աստուած:
 Օտար հողեր մինչ Էրբ բանամ,
 Մինչ Էրբ պանդուխտ պիտի մնամ.
 Հայրենեացս ջերմ գգուանքեն,
 Զուրկ մնացած մինչ Էրբ ողբամ:
 Արմենիայի սիրովն վառեայ,
 Մերք կը հեծեմ կ'արտասուեմ.
 Գոյնս կը նետե, սիրտս կը դողայ,
 Քանի անունը կը հնչեմ:
 Սիրտս կը նետե, սիրտս կը դողայ,
 Թունկս կուրծքիս վրայ կիջնայ.
 Քնարիս ձայն կը նուագի,
 Ոտուրներուս առջեւ կ'իյնայ:
 Քնարս օտար լեզուս անգոր,
 Լքեայ մատուցես չեմ շարժիր.
 Կը պատե զիս դառն տխրութիւն,
 Կապուիմ պրկուցես չեմ բացուիր:

ԵՆՈՐԺԵՆ ԴԵՊՐ ՄԸ

(Տես թիւ 20)

Քանզե արդարեւ առ ժամանակ մի կը հալածուի անմեղութիւնը երկրի վրայ « վասն արեւդարութեան » ըստ որում հոս տկար, հեղ և խոնարհ է . բայց իսկ և իսկ չարաչար կը պատժուի անմեղութիւնը անխնայ հալածող այն անօրէնն ալ երկնից դիմաց՝ վասն անիրաւութեանցը . . .

Ա երջապէս՝ երկրի վրայ ընդհանրապէս զօրաւոր մարդիկ կարող են, միայնակ իրենց վառութիւնները ծածկելու, և չար կամքերին առջ տանելու համար բոլոր օրէնքը, սահմանքը, կարգ և կանոն ոտքի տակ առած՝ աշխարհի տըկար և անմեղ մարդիկը նեղել, հալածել, ու չարչարել . բայց անգամ մ'ալ պէտք չէ որ խորհին թէ՛ օր մը Լըվինքը այն անմեղաց Տէրն ու պաշտպանը եզող Երարիչը, դատաւորաց Դատաւորը իրենցմէ դատ պիտի պահանջէ, այն անմեղներու կողմէն դատախազ կենալով: Ի՛նչ այն ատե՛ն . . . այն ատեն ի՛նչ պիտի պատասխանեն, կրնա՞ն մի արդեօք հոն ալ վերենք արդարացրնել . երբոր հոս արդարանալ կ'ուզեն շատ մը անիրաւ մեղադրանքներ յուղուներով թէ՛ — սա գործը սանկ չընէի՝ անձնական պատուոյս կը դպչէր . նա բանը նանկ չի դարձնէի շահուս կը վնասէր . ո

և իցէ բանի մէջ գործած սխալմունքս ետ առնէի՝ բազմաց առջին պատիւս պիտի ոչնչանար . եթէ ինձմէ ստորին մարդու մը առջև խոնարհէի՝ մեծ անարգութիւն մը կը պատճառէր իմ անձնական մեծութեանս, և այլն, և այլն, և այլն . ահա այս բաները մտածելով՝ առանց խիական օրինաց համաձայնելու կը հարկադրէի խելքիս յարմար նոր օրէնք մը սահմանելու, որով կ'ուզէի ուղղածս ընելու . կամքիս ծառայելու . բոլոր անձնական կիրքերս յազդեցնելու . . . և ի հարկէ ասոնց հետեւութենէն պիտի ծագէր անմեղը զըպարտել, տկարը հալածել, ստորին եղբայրներս անարգել ու չարչարել . . .

Եւ ա՛յլ թշուառութեանս արդեօք ի՛նչ պատասխան պիտի ընդունին այս կերպ խորհող և խօսող անիրաւները՝ երբ ժամանակին այն ահաւոր Ետեանը ելած, և այն Երդար դատաւորին զխնացը կեցած ատեննին . . . Է՛հ, անտառակոյս պատրաստ ըլլան սա յետագայ Ետեւածային սարսափելի պատգամները լսելու, և Նորա ահարկու վճիռները ընդունելու, թէ՛ — Որովհետեւ դուք աշխարհի վրայ ամեն կերպ բարիքներ վայելեցիք՝ այն բարիքները ձեր կամքին միայն նուիրելով . որովհետեւ ամեն ուղածնիդ ի գործ դրիք անիրաւութեանց հետեւելով . որովհետեւ իմ Ետեւածային օրէնքներս անմտաբար անարգեցիք, ձեր խելքին յարմար տարտաբոսական օրէնքներ սահմանելով, և որովհետեւ ասանկով ամեն ճշմարտութիւն, ամեն արդարութիւն և ամեն ուղղութիւն անարգելով իմ անմեղ և տկար դառնուկներս հալածեցիք, մնասեցիք, չարչարեցիք . . . և արդ ուրեմն պէտք է որ այսուհետեւ «ԳՈՒՔ ԱՅՈՒՐ ՊԱՊԱԿԻՔ» (Սարսափելի վճիռ), և այն ձեր ձեռքը հալածուող, նախատուող և չարչարուող, և ձեր անձնական կիրքերուն անխնայ զոհ եղող անմեղները և այն ստորին աղքատները, « Ետ միսիթարին » . (Լըվանի՛կ վարձք) . Ետնց վրայ աղէկ մը խորհինք ո ընթերցողք:

Բայց կարելի է այնպիսիները (հիմակուրնէ հաստատ մտուրնին զնելով) սա կերպ խնդիրք մըն ալ ունենան ըսելով թէ՛ — Տէր, մենք քրիստոնեայ եմք, և Քու ահաւոր անուամբդ՝ Աւաղանը մկրտուած եմք, ինչ որ պատուիրէիք զանոնք ամենն ալ ի գործ դրինք: Ծառ, Պաշտօն, Կատարեցինք, ժամանակին Նկերեցին և ուխտատեղեաց յաճեալ զնացինք, աղքատաց ու զորմութիւն, կարծաւոյց օգնութիւն, և այլ ա

մենայն առաքինութեանց ձեռնամուխ եղանակ աշխարհի վրայ... Տէր, հիմա հոս ինչպէս կ'ըլլայ որ Քու գթութեանդ պիտի չ'արժանանալք... — Եւ ատ աղէկ։ Բայց նայեցէք անգամ մը թէ այն արդար դատաւորը ի՞նչ կը պատասխանէ ասոնց «Ոչ երբէք գիտէի զձեզ, ՚ի բայ կայէք յիսէն ամենեքեան ոյք (ասացելոցդ հանդերձ) դործէիք զանօրէնութիւն»։ Ի՞նչ սոսկալի պատգամ, ի՞նչ յուսահատելի վճիռ։

Եւս ասոր համար է որ դարձեալ կ'ըսէ նոյն դատաւորը թէ՛ «Ոչ ամենայն որ ասէ ցիս Տէր, Տէր, մոցէ յԱրքայութիւն Երկնից, այլ որ առնէ զկամս Հօր խնդ որ յերկինս է»։ Ի՞նչ է Հօրը կամքը — հեռանալ ամենայն ինչ անիրաւութենէ ու անիրաւութեանց սահմաններէ, և հետեւիլ իսկապէս խոնարհութեանց և արդարութեանց, մերժել և խոտել բոլոր մարդկային անիծեալ նկատմունքները, որոնք միայն երկրային ժամանակաւոր փառք մը (ըսենք) կը պարգևեն, այլ միայն սիրել և յարգել ՚ի յերկնից արտադրեալ այն ամենայն ճշմարտութիւնները, որոնք աստ և ՚ի հանդերձելումն յաւիտենական երջանկութեան կը հրաւիրեն զմարդիկ...

Եւ արդ ահաւասիկ զասոնք այսպէս խորհելով՝ անղանալի և անհրաժարելի կերպիւ հարկ է որ մարդս իւր ամեն դործքին մէջ իսկապէս հետևի և հպատակի բոլոր այն Եստուածային և բնական օրէնքներու, և անոնց անայլայելի և անփոփոխելի սահմանաց և կանոնացը համեմատ վարուի, եթէ որ կը կամի այժմ՝ երկրի վրայ մարդկային ընկերութեան մէջ պարզերես ելլալ, և օր մ'ալ Երկինքը այն Եստուածային օրէնադրին դիմաց իսկապէս արդարանալ...

«Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ»։

Երդ առ այժմ հոս ընդհանրապէս ըրած խօսքերնիս ընդմիջելով, դառնամք սա անարժան դէպքին պատմութեանը, որ նախընթաց թուով սակաւիկ մի յիշած էինք, և միանգամայն ուշաւմուտեամբ դիտողութիւն մը ընեմք թէ՛ սոյն եղելութեան մէջ վերոյիշեալ ցուցուցածներն ուս դէմքիչ շատ բան մը կատարուեր է։

Յիշաւի կարելի է մեր այս պատմելու դէպքը ոմանց համար ոչինչ բան մը համարուի, բայց ըստ մեզ չէ անանկ, քանզի անանկները մարդու վրայ չափելով կը խորհին և կը դատեն, իսկ մենք ճշմարտախիբաց հետ արդարութեան կշիռը ձեռք առած այնպէս կը խորհիմք, կը

դատեմք, և այն կերպ սկզբունքները հիմնովին կը մերժեմք։ Բայց ասով պիտի հալածուիմք եղեր, ան ալ հոգ չէ։ զի այս ճշմարտախօսաց ճակատագիրն է, որ շատ անգամ ճշմարտութիւն խօսեցնուն համար անիրաւ մարդկանց մէջ կը հալածուին...

Ինչ որ է նէ հիմա սա նայինք թէ՛ ի՞նչ կերպ բան դարձեր է որ անցեալ թուով յիշուած Գիւղիս Եկեղեցւոյ այն հաւատարիմ և աշխատաւոր մարդը՝ իւր պաշտօնէն հեռացընելու չափ պատճառանք տուեր է, առանց բարեխօսութիւն կամ միջնորդութիւն մը ընդունուելու։

Մինչեւ հիմա այս դէպքին վրայօք ըստուգած տեղեկութիւններնիս սա է, այսինքն յիշեալ մարդը գիւղիս մէջ ասդին անդին ըսած ըլլայ թէ (այս ինչ) Երեսփոխան և Թաղական խորհուրդին Մեղաւոր Բողոքական է, և կամ Բողոքականութեան յարեալ մէկ մը կերելի, և այս ալ սրկէ հետևեցնելով՝ որ յիշեալ Երեսփոխանը օր մը իրեն (Մարդուն) Եկեղեցւոյ մէջ յանդիմանելով մը «այս մեղաւորներս (սրբոց պատկերներուն) դիմաց իւր վառելը ինչ պարագայէն է մի, և կամ աւելորդ ծախք է մի ըսեր է եղեր»։ Եկու տես որ երկուքին համար ըսուածն ալ սուտ, անհիմն, և բոլորովին սխալ բան մը ըլլալը յայտնի կ'երևի, ինչպէս որ պատմութիւնը պիտի ցըցունէ։

Եսոր վրայ (դեռ կաղմութիւնը անյայտ) Թաղական խորհուրդին Մեղաւորները մէկ գիշեր տան մը մէջ խորհուրդի նստելով, ժողովին Մեծապատիւ Ետեմապետը (լսածին համեմատ) իւր ճշմարիտ հաւատոյն նախանձախնդրութենէ շարժեալ իսկոյն այս բանը ուղղակի այն Երեսփոխանին երեսը տալով կ'ըսէ «արդեօք ճշմարիտ է այս քու վրայօքը ըսուած Բողոքականութեան կեղծ խօսքը»... (Սեցցէ անկեղծութիւն)։ Միփջապէս այն Երեսփոխանը ասանկ հարցմունքէ մը այլայլելով «չէ՛ (կ'ըսէ) ամենևին չեմ ընդունիր այսպիսի անարգութիւն մը իմ վրայօքս զլուցուիլը»։ Ես, կ'ըսէ, կը հաւատամ, Յանուն Եմենասուրբ Երրորդութեան, ... ուստի պէտք է որ հիմա հոս կանչուի այդ մար-

Ս.յս մարդը լսածնիս այժմ Ս. Երեստաղէմ ուխտեղ գացեր է, ասկայն շատերը կը հաստատուն թէ իրեն դէմ եղած այս անիրաւութեան շատ վշտացած բայց միանգամ պատճառ եղողներուն ՚ի սրտէ ներած է։ եղիր

դը, և այս ժողովին առջև կամ հաստատե իմ Բողոքական ըլլալ, և անով զիս դատապարտե ժողովը, և կամ իսկ չի կարենայ հաստատել, այն ատեն հարկ կ'ըլլայ որ այդ մարդը իւր զրպարտութեան պատիժը ընդունի » : (Բարի առաջարկութիւն) :

Ասոր ետեւէն ժողովին մէջէն Բէլ, (որ չեմք գիտեր թէ Արեւմտախաճն է մի, կամ եղբէն սաւառ քուէով արեւմտայն նոյն ժողովին Անդամներէն է մի, և կամ օգնական է մի, դեռ ըստուգուած չէ), մէկէն զայրանալով մը ոտք ելած « չըլլար, չըլլար, կ'ըսէ, պէտք է որ անկէկայ հոս չի կանչած լսածնուս համեմատ յանցաւոր վճռենք, դատենք, ու այս բանս Բէլ ստորագրութեամբ վաւերացնեմք, և հիմա ժողովը ինչ պատիժ որ սահմանէ՝ վաղուքնէ Բէլ չեկայ 'ի գործ դնենք » : (Սոսկալի անիրաւութիւն) : Մեջերէն մէկ ուրիշ մը ասոր ըսածը վատութիւն մի համարելով (և է իսկ), « սխալ կը դատես կոր աղա, ի՞նչ կ'ըլլայ եղբ Խարդուն հոս գալէն . . . Թող գայ և բանը աշխարհ յայտնուի, և անով արդարութիւնը իւր տեղը գտնէ, և ան մարդուն ալ հացին փնաս մը չըլլայ . . . » կ'ըսէ : (Ազնիւ զգացմունք) :

Բայց ի՞նչ պատասխան, նայեցէք անգամ մը ով աշխարհի արդարասէր մարդիկ . « ի՞նչ, կը պօռայ այդ դեռ անյայտ անդամակիցը մարդուն երեսն 'ի վեր, ի՞նչ, մարդը հոս կանչել, ի՞նչ կ'ըսես, մեր պատուոյն կը վայել՝ որ անիկայ մեր ժողովը ներկայացնեմք, ու մեր առջին զրուցունել տամք, բաւական է որ Բէլ զանի առանց խօսեցընելու յանցաւոր համարեմք, որովհետեւ անցեալ օր . . . էյ ի՞նչ պիտի ընենքնէ ընենք լըմնցունենք » : (Այս ո՞ր անիրաւութեանց կարգը սահմանենք արդեօք) :

« Արլայ » մի ասանկ բան » կըսէ անդիէն մէկը, « ասանկ բանի իմ խելքս չի հասնիր » կըսէ մէկ ուրիշ մը . մէկն ալ կամայ ձայնով մը « աղբար ես գաւկի տէր մարդ եմ, այս բանը իմ խղճիս կը դալի կոր, ինծի մնայ նէ այս կերպը չեմ ընդունիր » կըսէ քովի նստողին :

Շատ մը « կըլլայ, չըլլար » ին մէջ տեղը այս զայրացեալ Զարե (չեմք գիտեր ինչո՞ւ է այսքան վարանիրը) սանկ կընէ, նանկ կընէ, խօսքերը ղերար կը խառնէ, « այս բանիս մէջ ուրիշ ԳԵՂՏՆԻՔՆԵՐ կայ կըսէ, պէտք է որ այս գործը ասանկ լմնայ, և ժողովը շտապաւ

իւր ստորագրութիւնը տայ » կըսէ, ու ինչ կընէ կընէ, հոն եղողները ամենն ալ կը համոզէ, և վերջապէս ժողովին ամբողջ ստորագրութիւնը կառնէ, 'ի հարկ է իրենն ալ մեկտեղը (Աեցցէ՛ ու կեցցէ՛ արդարեւ) :

Աշխարհի վրայ արդարութիւնը մեռաւ կըսեն, ու կողման՝ այժմահա այս դէպքին մէջ, և այս մարդուն ջանքովը յարեալ, ուրեմն թող ուրախանան :

Արդ ստորագրութեան արարողութիւնները կատարուելէ յետոյ ժողովը կը ցրուի, և անդամները իւրաքանչիւր ոք իւր տեղը կը դառնան :

Եւ միւս օրը անմիջապէս այս լուրը գիւղիս մէջ կը տարածուի : Ահա աղմուկ, փախուկ, երթեկեկութիւն, իսկոյն սկսան 'ի գործ դրուիլ եկեղեցականք խռովեցան, աշխարհականք ոմանք ղերար անցան, և անմիջապէս Եկեղեցւոյ Աւագ Քահանան Արժանապատիւ Տ. Պաւլոստ հայրը իւր ընկերներովը բազում ջանիւք աշխատեցաւ անմեղը պաշտպանելու, և այն սխալ մամբ կատարուած գործընտր ժողովով մը ուղղելու : Ուստի ասդին ինկաւ, անդին ինկաւ, վերջապէս ինչ կերպիւ եղաւ մեզի անյայտ հաշիս նոյն օրը ժողովոյ Առեւտարութիւն կողմէն իմաց տրուեցաւ որ « վճռուած որոշման գործադրութիւնը այսօր (որ էր ուրբաթ) զանց ըլլուի, և մինչև կիրակի օր ատոր վրայ աղէկ մը խորհուրդ, զի (կըսէ Առեւտարութիւն) բանին մէջ սխալմունք կայ » : Բայց այս արդարացի ձայնը մտիկ ընողը ո՞վ է . նայիս մէկը աճապարելով Եկեղեցի կը վազէ, և շուտ մը այն մարդուն հաշիւը նայելու ու զինքը ծածկայ զնելու մէկ կընէ : Հաղար խօսք, մէկ ստակ չարժեք, պատճառ հարցընէն անօգուտ, « յանցա՞նքս » կաղերսէ անմեղ մարդը, « յանցանք չունիս » պատասխան կընդունի : Կաղաչէ, կը պաղատի, այս բանիս մէջ իւր մէկ պահսութիւնը կուզէ խնայել, հաղար անգամ երդումներով սա խօսքերը կը լսէ « Աստուած ալ վրայ է որ մալի մը չափ յանցանք չունիս, և շատ աղնիւ մարդ ես, բայց այս բանը ասանկ որոշուեցաւ, ասանկ պիտի ըլլայ . . . » : (Պատաստան լսեցէք) :

Արեւմտայէս մարդը ճիտը կախած, սիրտը ծմրուած Եկեղեցիէն դուրս կեղէ, իւր դատը Աստուծոյ արդար դատաստանին յանձնելով :

Ասոր վրայ գիւղիս Աստուածափախ Քահանաները բանը տղէկէն աղէկ տեղեկանալով

բանը չի զայրացրելու համար նախ միջնորդութիւն ու բարեխօսութիւն ըրին, չնդունուեցաւ. վիպութիւններ տուին, մերժուեցաւ. էն վերջը գրութեամբ մը բողոքեցին, դարձեալ անլեւել եղև. այս բանիս մէջ եղած իրենց սեպ հական արտօնութիւններու իրաւունքները պահանջեցին, պատասխան չընդունեցան. Հուսկ յետոյ (Քահանայք) խոհեմութիւն բանեցրեցելով ձայներնին քաշեցին, ու լռի մնչի տեղերնին նստեցան, և ասոնք ալ իրենց նպատակին կատարելապէս հասան: Ի՞նչ նպատակ, անձնական ԿԻՐԻ, որ ինչպէս սկիզբները ըսինք, և յուսամք թէ օր մը կամայ և ակամայ երևան կելլէ ասոր պարագաները:

Մենք կը կարծէինք որ (կրսէ այս բաները մեզի տեղեկութիւն տուողը) ալ արդարութիւն, անիրաւութիւն ամեն բան իւր տեղը դտաւ, ու սրտերը հանդարտեցաւ, բայց չէ, կ'ըսէ, դեռ բանին մէջ անհանգստութիւն միայ եղեր, այսինքն քանի որ այն Մարդը դեռ Եկեղեցւոյ բոլորակը կը շրջի, ասդիկ մարդն սիրտը չի հանդարտիր:

Արդարեւ անխղճութիւն մի, անգթութիւն մի ըսենք, ինչ ըսենք, այս բանիս մէջ մենք ալ ըսելեքնիս շիթեցանք, քանզի լսեցինք որ այն օրը իրիկուան դէմ, այն անմեղը իբրև հիւր եկեղեցին իւր սենեակը նստած իր ընկերներուն հետ լալով տեսութիւն ըրած ատեն, յանկարծ մէկը ներս կը մտնէ, ու կը նայի որ այս մարդը հոն է, կ'սկըսի պօռալ ու պօռչորալ թէ «տահա դուն հոն ես մի, թէզ Եթալարթ մարտիկ սըկէ վերցու, զի ալ դուն հոս բան չունիս, տէ շուտ ըրէ...»: Այլի այդ մարդը ապրի, զի ըրածը գործք Քրիստոսէ է: Բայց նայինք այս մարդը ով է՝ որ այդչափ գոռողաբար կը խօսի: Ըսենք թէ, այս գործը կարգի գնող մարդ Երեսփոխանին երեսփոխանը, և կամ Անդամին անդամն է, և յանգստի մարդուն հաշիւը տեսնողն ալ թաղական խորհրդոյ Անդամն անդամին օգնականն է, ա՛յս ինչէն է...: Այն ատեն շատ հարցուցինք փնտռեցինք ով ըլլալը չի հասկըցանք: Երեստահտեալ ալ ով ըլլայնէ ըլլալ, պէտք չէ մեզի, որովհետև ամեն բան հիմա խաղաղութեան մէջն է. ալ վախ մը, երկիւղ մը չիկայ, ծամբայ տրուած մարդը հիմա 12 օրուան հեռու Ս. Երուսաղէմ ուխտի գնացած է, և այժմ հոն է. յիշաւի մարդը գնաց հոն, բայց ասդին... բանը տակաւին իւր կեդրոնը չի հասաւ կարծեմք:

Ան ալ թող մտածողը մտածէ:

Իսկ մենք ըստ պարտաւորութեան մերոյ Անմեղի մը պաշտպանութեան համար ինչ որ պէտք էր ըսինք, գրեցինք, խորհրդածեցինք, ալ մնացածը իրենց, նա մանաւանդ անք:

Եւ յիշաւի հոս համառօտաբար խորհրդադածութիւն մը ևս հարկ էր ընել, բայց առջևիս ուրիշ պարագայ մըն ալ ունենալով, ըսելըններնիս այն ատենուան կը թողումք: Սակայն հոս յօդուածնիս չի վերջացուցած սա քանի մը խօսքն ալ գրուցենք:

Յայտնի է թէ տարիէ մը 'ի վեր Ազգը Սահմանադրութիւն մը հաստատեց, որ բովանդակ Հայ ժողովուրդը իրենց աստիճանին համեմատ, երկարատև, և հաւասարապէս երջանիկ բարօրութիւններ վայելեն:

Արդ Ազգը ասով սխալեցաւ մի, կամ պակաս բան մը ըրաւ ըսենք արդեօք. չէ, չէ, ոչ երբէք. ոչ սխալեցաւ, և ոչ պակաս բան մը ըրաւ: Ապա ուրեմն ի՞նչ է այս բաները, որ ընդդէմ Ազգի բարի դիտաւորութեան և Սահմանադրութեան առաջ կուգան: Ասիկայ զարմանալու և չի հասկըցուելու բան մը չէ, երբ պարագաները ուղղապէս և 'ի զննին քննելու ըլլամք, և գլխաւորապէս այն քննութիւնն ընելու իղձն ու փափաքը սրտերնուս վրայ արմատացած ըլլան:

Ուստի մենք մեր կողմանէ կը խոստանամք մեր տկար յիշողութեան զօրելուն չափ՝ յառաջիկայ թերթերնուս մէկուն մէջ այս բանիս վրայ խորհրդածելու. և այնպէս յուսամք թէ այս մասին մեր ցըցուցած պատճառաբանութիւններուն ընթերցողը իրաւունք կուտան:

— Մասիս պատուական լրագրոյն 477 թուոյն միջոցաւ Ազգային բերկրառիթ լուր մը կ'առնումք, որ է Ամենապատիւ Տ. Սարգիս Սրբազան Պատրիարք Հօր բազմաժամանակիայ բրտնաջան արդեամբը, և Ազգասէր, բարեպաշտօն, ու մեծապատիւ անձանց առատ նուէրներովը Ազգիս կղերական մասին պայծառութեանը նպաստելու նկատմամբ գիշերօթիկ վարժարանի մը հաստատութեան որոշումը. որն որ ժամանակիս ներկայ պարագաներուն նայելով և ապագան իսկ խորհելով այս բանս Ազգերնուս մէջ ամենահարկաւոր և ամենաօգտակար բան մըն է:

Ուստի մենք մեր կողմէն ուշախուժեանաւ
մենապեճ ազադակներով՝ կ'օրհնեմք թէ՛ Ըմե-
նապետիւ սրբազան Եստուածասէր Հայրե-
նիս, և թէ՛ յիշեալ Սեծապատիւ և Եղգասե-
անձկնքը, և ահա ընկնիս Արկիւնքը բարձրա-
ցուցած երախտագիտութեան արտասուքներով
կը պաղտորնք և կը խնդրեմք այն Ամենակալէն
որ՝ թէ՛ այս պողարներ՝ գործոյս օր առաջ իւր
կայանը հասնելուն և թէ՛ հասցընելու ջանա-
ցողներուն՝ իւր Ըմենակարող զօրութեամբք ա-
մենամեծ, օգնութիւններ թաթիւ Արկիւնքէն, ...

Ես մասին հարկ է որ քանի մը [սուք
ուզղենք մեր ընթերցողացը :

Երդ՝ յիջեալ Լրագրոյն մէջ տեսնուածին համեմատ՝ այն նուիրատուութեան անձանց ցանկին մէջ հետազոտութեամբ նայելնէս վերջը՝ նկատեցինք որ այսպիսի բարենպատակ գործերու թէ՛ թելադիր և թէ՛ նպաստամատոյց եղողներուն մէջ առաջին կարգը բռնողներն են՝ Կոնստանդնուպոլսոյ և Կոնստանդնուպոլսոյ քանի մը կարճատես պարոն Խմբագիրներէն նախատուած անձինքը։ Մենք որ ըստ ամենայնի Լղզին նիւթական և մտաւորական յաւաքաբանութեանը ցանկացողներն ենք, աղէկ հազուադէպ ենք, որ երբեք կիրքերը դառնացրելով Լղզին ներկայ սովեւաթշուառ վնասիր վերջինչ՝ կ'արեւելաւորութիւն փոխադրելու կարողութիւն չենք կրնար ունենալ։ Մեր մեծամեծները մեր ողբերգականները պատուելով ըստ արժանւոյն, եւ անոնց խրախոյս տալով կրնամք մեծամեծ գործեր ալ ընել տալ։ Ինչ խօսքը շատ անգամ բան մը չարժեք։ Տերութիւններն անգամ շարժող լծակը ստանին, մեր հասարակ ժողովուրդը մինչդեռ օրականը ծաբելու կ'անկարանայ, և իր ապրուստին դէմ կը գանգատի, անդին Լղզին յառաջադիմութեանը նպաստող և կարողութիւնը տեղն եղող անձինքը նախտելովն ինչ, ոչ ասպարէն Լղզին յետախաղացութեան և թշուառութեան պատճառ կ'ըլլանք։ Օրագիրները անելի աղէկ ընթացք բռնած չեն՝ որչա՛ր մարդ եզր, երբ Լղզին ամեն վիճակի անձինքը, հարուստ, աղքատ, ուզում, նախան, անուսման, խնայող, միտցնելու բարի դիտուողութեամբ տընին, որպէս զի աշխատութիւնը բաժնուած, նպաստները բաժնուած ամեն Լղզային գործեր յառաջադիմութեան շաւիղը տածին։ Այն ինչն օրագիրները չեն փորհաւորուող նպատակը կենդանի կր մնան։

Մենք ուրախ ենք որ ինչպես ըսինք, քանի մը կարճատես պարոն խմբագիրներէ նախատուած պատուաւոր անձինքը փոխանակ ցաւելլու, կեւելի թէ ամենեւին բանի տեղ չի դնելով, իրենք դարձեալ իրենց Լեհաստան պարտուց զանցառու չեն դանձիր:

— Ենդոյ 29ին Խուժարիւնի դուրսը Պէզ-
ճեան Գպրոցի աշակերտաց Հայկաբանութեան
դասերուն քննութիւնը կատարուեր է . ուստի
թէ մանչ և թէ աղջիկ տղայոց ըստ բաւակա-
նին յառաջադիմութիւնը հանդիտականները գոհ
ըներ են . և Գերապատիւ Հ . Յակոբ Ա՛ր-
արապետը, (Միաբան Սրբոյ Երուստողմի) հան-
դիտականաց կողմէն շնորհակալութիւն և օրհ-
նութիւն մատուցեր է՝ առ Հոգաբարձուս և
առ արտուելի Պ . Մկրտիչ Մէլգուրեան ,
դաստուռ Հայկաբանութեան . Եմենէն աւելի
սրտաշարժ ընդունելութիւն դառեր են՝ աղջկանց
ըստ բաւականին յաջողակ պատասխանատու-
թիւնները , թէ Քրիստոնէականի , թէ Եզգա-
յին պատմութեան և թէ Քերականութեան
մէջ :

Եւս վերջներ աւարտող դաս մ'ալ կայ եղեր՝
Յատկապէս գովելի տեսնուեր է Հայկա-
բան դատարանին Հայրենասիրական եռանդը .
զոր աշակերտաց և աշակերտուհեաց սրտին ազ-
դեցընելու միջոց՝ Եզգային պատմութեան հետ
ընտրեր է նաև Եզգային երգերու զանոնք վար-
ժեցընելը , ինչպէս են Տ . Խորէն Ս . արդարապէ-
տի՝ Գալֆանան՝ « ՀԵՅԵՍՏԵ՛՛, ՏԻ՛
ԿԵՅՈ՛ ԶՀԵՅԵՍՏԵ՛՛Ն՝ , ՈՐԴԻ՛Ր
ՀԵՅԻԼՅ՝ » երգերը :

Ուսկ յետոյ քննութիւնը մէկ քանի ժամէ
 տւարտելով, Հանդիսականք ուրախութեամբ
 սրտի բաժնուեր են անկէ :

Եզգային Սահմանադրութեան 12-րդ
 օրէնքին համաձայն Եզգային Սարչութեան
 տնօրէնական ընդհանուր համարատուութիւնը լը-
 սելու, Ժողովականաց կէսին ընտրութիւնն ըն-
 լու և զգալին տուրքին սնօրէնութիւնը հաս-
 տատելու համար, յառաջիկայ երեքշաբթի օրը՝
 ապրիլ 4 ընդհանուր Ժողով պիտի դուրսապուի։

Սահմ.

Մեղուին և Միւնատիին աչքը լռյալի
բնեց համար նիւթոց դանձարան մը կը պատ-
րաստուի . աղէ՛ որ առաջ սաղուն , սօթտուն
ժողովո՛ւ երթալու . և ՚ի դարձին աշխատին մէկը
տը՛ղ , տը՛ղ տըգալու , միւսը հարէ՛մ . Դպրա՛ն կան-
գեղու պիտի տեսնեմք . . . :

Խմբագիր-Տնօրեն

Մ. Գ. ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ.Յ. ԳԻՐԳՆԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՕԼԻՍ, ՅԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ